

TÜRKİYE'DE GİZLİLİĞİN YASAL TEMELLERİ VE AÇIKLIK

Ali Çımat*

Ülkemizde kamu bürokrasisi, yapı ve işleyiş bakımından "gizlilik" ve "resmi sır" esasına göre örgütlenmiştir. Gizlilik ve resmi sır, genel bir kural, açıklık ile istisnadır.

Bürokraside gizliliği ortaya çıkaran ve geliştiren çeşitli kurallar bulunmaktadır. bunlar çeşitli kanunlarda, görev, ödev ve yükümlülük şeklinde düzenlenmiştir. Gizlilik kuralına uyulmaması ceza ve hukuk sorumluluğu doğurmaktadır. Mevzuat hükümleri, yönetimi ve yöneticileri bağlamakta, bazı olayları, bilgileri ve belgeleri açıklama ve yayma yasağı getirmektedir.

Ülkemizde gizliliğin yasal kaynağı Türk Ceza Kanunu (TCK), Devlet Memurları Kanunu (DMK), Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun, Vergi Usul Kanunu (VUK) ve diğer bazı idari ve kanuni düzenlemelerdir.

1. Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler

TCK'nın 132-138. maddeleri, "devlet gizliliği", 198. maddesi "mesleki sırları ifşa", 229. maddesi "memurluk sırrını ifşa" ve 364. maddesi ise "fenni ve sınai sırları ifşa" suçlarını düzenlemektedir.

Ceza Kanunu'nun 132-138. maddelerine göre; devletin güvenliği, milli ve milletlerarası politikası ile ilgili bilgiler; devletin çıkarı veya iç ve dış politikası gereği gizli kalması gereken hükümet işlemleri ile yetkili makamların yayımını yasakladığı bilgiler, gizlilik kapsamında değerlendirilmektedir. Bunların yayımlanması, açıklanması, çoğaltılıp dağıtılması ve casusluk amacıyla kullanılması suç sayılmaktadır. Eğer bu bilgiler milli savunma stratejilerine aitse cezanın miktarı daha da ağırlaşmaktadır. Ceza Kanunu sadece milli savunma bilgilerinin gizliliğini değil, aynı zamanda milli savunma amacıyla kullanılan mekanların da gizliliğini hükme bağlamaktadır. Ayrıca, görev veya hizmet nedeniyle, devletin güvenliği gereği gizli sayılan fenni keşif ve sınai yenilikleri kendisinin veya başkasının menfaatine kullanmakta yasaklanmaktadır.

(*) Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Mali Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Mesleki sır saklama yükümlülüğünü düzenleyen ilgili maddede (md. 198), resmi mevkii ve sıfatı veya meslek ve sanatı nedeniyle şahit olunan bir sırrın meşru bir sebebe dayanmaksızın başkasına zarar verecek şekilde açıklanmamasını hükme bağlamaktadır. Söz konusu yükümlülük, devlet güvenliğini korumaya yönelik olduğu kadar, kişilerin temel hak ve hürriyetleri ile sırlarını korumaya da yöneliktir. Bazı meslek sahipleri, mesleklerini yürütürken veya meslekleri nedeniyle, kişiler hakkında bir çok bilgi edinmektedirler. Böylelikle, mesleki sırların saklanması ve korunması, kişilerin güven içinde ve korkusuz yaşama hürriyetlerine dayanmaktadır. Sırların ifşa edileceği ve herkesçe bilineceğini endişesini taşıyan kişiler doktor ve avukat gibi meslek mensuplarına müracaat etmekte tereddüt ederler.

Meslek sırrını açığa vurma, Ceza Kanunu dışında, başka bazı kanunlarca da suç sayılmıştır. Örneğin, Noterlik Kanunu'nda (md.62), noterlerin dairelerinde tanzim ettikleri işlemlere dair sırları ifşa, Bankalar Kanunu'nda da (md.55) banka mensuplarının sıfat ve vazifeleri dolayısıyla öğrendikleri banka işlerine ilişkin sırları ifşa, birer suç sayılmıştır. Örneğin, bir muhasebecinin, defterlerini tuttuğu şirketin mali durumuna ilişkin bilgilerini rakip firmalara vermesi, mesleki sır saklama yükümlülüğüne uymadığını gösterir ve suç teşkil eder.

TCK'nın 229. maddesi ise "görev gizliliği"ni düzenlemektedir. Bu gizlilik, memurların görevleri nedeniyle öğrendikleri ve gizli olarak nitelendirilen bilgilerin açıklanmamasını ifade etmektedir. Madenin hükmüne göre; bir memurun, memuriyeti sebebiyle öğrenebileceği veya kendine emanet edilen, belgeler, kararlar, emirler ve diğer tebliğleri açıklaması yayınlaması, ilan etmesi veya herhangi bir şekilde başkalarının bilgisine sunması veya buna alet olması suç kapsamındadır. Görev sırlarını açıklama suçu, memurlar tarafından devlete karşı işlenen suçlardandır.

Söz konusu madde, görev gizliliğine giren araçları tek tek saymamış, sadece korunması gereken gizliliğin alanını belirtmiştir. Bu anlamda, memurun masasında ve dosyasında bulunan, gerçekte gizli kalmasına gerek olmayan belge ve bilgiler de gizlilik kapsamındadır. Çünkü 229. Maddeye göre, açıklanması ve yayınlanması yasaklanan bilgi ve belgenin içeriği değil, kendisi önemlidir.

Öte yandan, TCK'nın 198. maddesi bir meslek veya sanatı yürüten ya da resmi bir mevki ve sığata sahip olup da ifşasında zarar ortaya çıkarak olan bir sırta vakıf kişileri kapsarken, 229. maddenin hükmü sadece devlet memurlarına ilişkindir.

TCK'nın 364. maddesi hükmü, işletmelerin, ticari ve sınai gizliliği ile üretim gizliliklerini korumaya yöneliktir. Söz konusu madde, me-

murları veya bir meslek veya sanatı yöneten kişileri kapsamaktadır. Buna göre; sıfat veya memuriyeti, meslek ve sanatı icabınca vakıf olup da gizli tutmaya mecbur olduğu fenni keşif ve buluşları, yahut sınai uygulamalara ilişkin bilgileri açıklayan kişiler, zarara uğrayanın müracaatı üzerine cezalandırılabilir.

Bu düzenlemeden amaç, gerçek ve tüzel kişilerin uğraşları sonucu veya satın alarak elde ettikleri, buluş, keşif veya sınai uygulamalar üzerindeki haklarının korunmasıdır. Bu madde kapsamındaki gizliliğin konusu, genel olarak sanayici veya tüccarın, işletmesinin yararına, ya da kaşifin kendi yararına, gizli tutmak istediği ve başkalarınca bilinmeyen metot ve tekniklerdir. Aynı şekilde, işletmelerin üretim tekniklerinin, ürün formüllerinin, söz konusu işletmeye zarar verecek şekilde açıklanması da üretim gizliliği ilkesine aykırı bir davranış olarak görülmektedir.

Görüldüğü üzere, Türk Ceza Kanunu, diğer bir çok ülkenin kanuni düzenlemeleri gibi, devlet güvenliği, dış politika, milli savunma; gerçek ve tüzel kişilere ait bazı bilgi ve belgelerin korunması gerekçesiyle gizliliği kural haline getirmektedir.

2. Devlet Memurları Kanunu'nun Getirdiği Düzenlemeler

DMK, memurların, kamu görevlileri hakkında, basına, haber ajanslarına, radyo ve televizyon kuruluşlarına, bakan ya da valinin izni olmadan demeç veya bilgi vermesini yasaklamıştır. Aynı madde, askeri

hizmetlerle ilgili bilgilerin özel kanunların yetkili kıldığı personel dışında hiç kimse tarafından açıklanamayacağı hükmünü getirmiştir (md.15).

Bu maddenin, kamu görevlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak basın organlarına, radyo ve televizyon kurumlarına bilgi ve demeç vermeyi bir düzene bağlamak istediği anlaşılmaktadır. Her ne kadar kanunun amacı, kamu hizmetleri hakkında basına ya da medya araçlarına geliş güzel bilgi ya da demeç verilmemesine düzenlemek ise de, pratikte halkın ve medyanın kamu hizmetleriyle ilgili bilgileri öğrenmelerini güçleştirmekte veya tamamen engellemektedir. Çünkü, açıklama yetkisinin belirli kişilerde toplanması, bilginin saklanması veya açıklamaların sınırlandırılmasını ortaya çıkarmaktadır.

DMK'nın 31. maddesi, "devlet memurlarının kamu hizmetleriyle ilgili gizli bilgileri görevlerinden ayrılmış bile olsalar yetkili bakanın yazılı izni olmadıkça açıklamaları yasaktır." hükmünü getirmektedir. Söz konusu kanunun 15. maddesi, kamu hizmetleriyle ilgili basına bilgi vermeyi düzenlerken 31. madde ise gizli bilgileri korumayı amaçlamıştır.

DMK'nın 31. maddesi kapsamında sözü edilen "kamu hizmetleriyle ilgili gizli bilgiler" belirsiz bir nitelik taşımaktadır. Burada hangi bilgilerin gizli, hangilerinin gizli olmadığı belirtilmiş değildir. Bu durum, sadece üzerinde "gizli" kaşesi basılı

evrakların mı yoksa memurun dosyalarında tuttuğu bütün evrakların mı bu kapsamda olduğu konusunda belirsizliği ortaya çıkarmaktadır. Uygulamada ise gerçekte gizli niteliği olmayan evraklara bile "gizli" kaşesi basılırken, memurlar bütün kamu bilgi ve belgelerini gizli tutmak eğilimine girmektedirler. DMK'da gizliliğin içeriği belirlenmemiş, bu konudaki politika yöneticilere bırakılmıştır.

3. Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun Getirdiği Düzenlemeler

Türkiye'de kamu yönetiminin dışı kapalılığına yol açan ve hatta bunu güçlendiren bir diğer kanuni düzenleme de, 1913 tarihli "Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat"tır. Bu kanunun getirdiği hükümlere göre, memurun görevi sırasında ve görevi ile ilgili bir suç işlemesi durumunda hakkında yapılacak kovuşturmanın, son soruşturmaya kadar olan aşaması, yönetim tarafından, son soruşturmanın açılması ve hüküm aşaması, adli yargı yerlerince yapılmaktadır.

Memurlar hakkında yapılacak kovuşturmanın ön soruşturma ve ilk soruşturma aşamaları yönetim tarafından yürütülmektedir. Ön soruşturma, memurun görevi sırasında ve göreviyle ilgili bir suç işlediğini haber alan üst tarafından yapılır ya da yaptırılır. Ön soruşturma sonunda, soruşturmanın özetini ve sonucunu gösteren bir "fezleke" düzenlenir. İlk soruşturma ise, memurun yargılanıp yargılanmamasına karar verme aşamasıdır. Bu aşamada, görev yerine göre, il veya ilçe

idare kurulu, bakanlıklarda oluşturulan kurul ya da Danıştay 2. Dairesi, memurun yargılanmasına (Lüzum-u muhakeme) ya da yargılanmamasına (men'i muhakeme) karar vermektedir. Eğer memurun yargılanmasına gerek olduğuna karar verilirse, dosya adli yargıya intikal ettirilir.

İlmi çevrelerde memurun yargılanması ile ilgili bu düzenlemenin kaldırılması gerektiği savunulmaktadır. Memurların diğer kişilerden farklı olarak, doğrudan yargı organlarında değil de, önce kendi kurumlarınca ön soruşturmaya tabi tutulması, ister istemez, korunduğu ya da korunmak istendiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Memurların yargılanmasında ön görülen bu sistem, hukuki eşitlik ve yönetimde açıklık ilkeleriyle çelişmektedir.

4. Vergi Usul Kanunu'nun Getirdiği Düzenlemeler

Kamu görevlilerine sır saklama yükümlülüğü getiren kanuni düzenlemelerden biri de, Vergi Usul Kanunu'dur. Söz konusu kanunda, vergi mükellef veya sorumlularının sırlarını veya gizli tutulması gereken hususları öğrenen memurların bunların açıklamaları veya başka amaçlarla kullanmaları suç sayılmış ve bu tür suç işleyen memurların cezalandırılmaları hükme bağlanmıştır. Vergi Usul Kanunu'nun 362. maddesinin hükmüne göre, "Bu kanunda yazılı vergi mahremiyetine uymaya mecbur olan kimselerden, bu mahremiyeti ihlal edenlere, Türk Ceza Kanunu'nun 198. maddesinde yazılı cezanın iki katı hükmolunur. Bu ceza, iki aydan az olmaz. Suçları tekrerrür

edenler bir daha devlet hizmetinde kullanılmazlar."

Aynı kanunun 5. maddesi, gizliliğin kapsamı ve buna uyması gereken görevlileri saymaktadır. Kanuna göre, "vergi muameleleri ve incelemeleri ile uğraşan memurlar; vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'da görevli olanlar; vergi kanunlarına göre kurulan komisyonlara iştirak edenler; vergi işlerinde kullanılan bilirkişiler; görevleri dolayısıyla mükellefin ve mükellefle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine ilişkin öğrendikleri sırları veya gizli kalması lazım gelen diğer hususları, görevlerinden ayrıldılar dahi açıklayamazlar ve kendilerinin veya üçüncü şahısların menfaatine kullanamazlar."

Bununla beraber, aynı maddede bu hükme bazı istisnalar getirilmektedir. Söz konusu istisnalara göre, kanunda belirtilen belge düzenine uymayan veya vergi kaçıran kişilerden borç veya cezası kesinleşmiş olanların basın ve TRT yoluyla açıklanması vergi mahremiyetini ihlal sayılmamaktadır. Kanunun bu hükümlerine rağmen belirtilen türdeki vergi mükellef veya sorumlularının kamuoyuna tanıtıldığına uygulamada pek rastlanılmamaktadır. Hatta, çıkarılan vergi aflarına rağmen vergi borcunu ödemeyen mükelleflerin açıklanmaması, kamuoyu ve basında büyük tartışmalara yol açmaktadır. Bu davranışıyla kamu yönetimi açıklığı teşvik eden kanuni dü-

zenlemelere rağmen kamu yararının hilafına gizliliği devam ettirmektedir.

Çoğu ülkelerde, vergi mükellefleriyle ilgili bazı bilgi ve belgelerin gizliliği düzenlenmektedir. Bu konuda uluslararası anlayış birliğinden söz edilebilir. Ancak, gizliliğin kapsamının ne olacağı tartışılmaktadır. Açıklığı resmi bir politika haline getiren ve geliştiren ülkelerde gizlilik kapsamı oldukça daraltılmıştır. Çünkü vergi bir kamu mükellefiyettir. Kamu mükellefiyetine konu teşkil edecek olan bilgi ve belgelerin de halka açık olması gerekmektedir.

5. İdari Yargılama Usulü Kanununda

Söz konusu kanunun 20. maddesinde, Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinden istenen bilgi ve belgeler devlet güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, başbakan veya ilgili bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir. Getirilen veya idarece gönderilen gizli belge ve dosyalar taraf veya vekillerine incelettirilmez.

Örnek olarak, Zeynep Kamil Hastanesi Başhekiminin geçimsiz olduğunu iddia eden bir soruşturma raporu da mahkemeye bile "gizli" kaydıyla sunulmuştur.

6. Diğer Yasal Düzenlemeler

Devlet memurlarına kamu gizliliklerini koruma yükümlülüğünü veren başka kanuni düzenlemeler de vardır. bunlar genel olarak, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

(CMUK); Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK); Devlet İstatistik Enstitüsü Görev, Yetki ve Kuruluş Kanunu; Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'dur.

CMUK uyarınca, devlet memurları, bakanlar ve milletvekilleri bu görevlerinden ayrılmış olsalar bile bildikleri ve saklamakla mükellef oldukları devlet sırları hakkında ilgili makamın (bu makam, bakanlar için Cumhurbaşkanlığı, milletvekilleri için Meclis'tir.) izni olmadıkça şahit sıfatıyla dinlenememektedirler (md. 49). Aynı madde, şahitliğe, "devletin selametine" zarar verecek nitelikte olmadığı takdirde izin verilmesi gerektiğini hükme bağlamaktadır. HUMK'da aynı esas benimsenmiştir (md.249).

Devlet İstatistik Enstitüsü Yetki, Görev ve Kuruluş Kanunu, 27. maddesinde gizlilik ile ilgili bazı düzenlemelere yer vermiştir. Kanuna göre, "enstitü, toplanan istatistik bilgilerden şahsi ve özel nitelikte bulunanları resmî veya özel herhangi bir makama vermekten veya açıklamak ve yayınlamaktan yasaktır. Bu bilgileri toplayan ve düzenleyen memurlar, kesin bir saklılık göstermeye mecburdurlar...". Söz konusu düzenlemenin amacı, özel hayatın gizliliğini korumaya yöneliktir. DİE'nin elinde, istatistiki amaçlarla kullanılmak üzere bir çok şahsi bilgiler vardır. Bunların açıklanması ve yayınlanması, kişinin hak ve hürriyetleri ile özel hayatına zarar getirebileceği düşüncesiyle yasaklanmıştır. Açıklama ve yayımlama durumunda, kuruma karşı ilgili kişinin dava hakkı doğmaktadır.

Gizliliği kurumlaştıran bir başka kanuni düzenleme ise Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'dur. Kanunun 9. maddesi, mal bildirimlerinin, ilgili kişinin dosyasında saklanmasını istemekte ve bunların içeriği hakkında açıklama yapılmasını ve bilgi verilmesini yasaklamaktadır. Halbuki, mal bildiriminin temel hedefi, yöneticilerin ve kamu görevlilerinin yetkilerini kötüye kullanmalarını ve bu şekilde kendilerine çıkar temin etmelerini önlemektir. Yönetici ve memurların göreve başlarken sahip oldukları mal varlıklarının dosyalarda gizli tutulması, söz konusu kanuni düzenlemeden beklenen sonucu vermeyecektir. Çünkü gizlilik, yönetici ve memurların görevleri sebebiyle elde edecekleri haksız kazançlar üzerindeki, kamuoyu, basın ve baskı gruplarının kontrolünü imkansız hale getirmektedir.

Diğer yandan, kanunun bu hükmü, her ne kadar özel hayatın korunmasına yönelik bir düzenleme olarak görülebilirse de, gerçekte kamu yetkisinin şahsi çıkarlar doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını veya ne derecede kullanıldığını hal-kin denetlemesini engellemektedir.

Kamu yönetiminde gizlilik, yalnızca yönetimle halk arasındaki ilişkilerde ortaya çıkmamakta, aynı zamanda kamu kurumlarının kendi aralarındaki ilişkilerde ve hatta bir kurumun kendi iç birimleri ve çalışanları arasında da yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Ülkemizde gizliliği besleyen önemli kaynaklardan biri, yönetim geleneğidir. Türkiye'de öteden beri, bürokratik, merkeziyetçi,

müdahaleci ve vesayetçi siyaset anlayışı egemen olmuştur. kamu bürokrasisinin, içine girilmez ve halka karşı biraz tepeden bakan ve dolayısıyla işlemlerine başkalarının karışmasını istemeyen özelliği, yönetimde gizliliği besleyen kültür öğelerimizdir.

Sonuç olarak gizlilik, halkın yönetime karşı memnuniyetsizliğini artırmakta, kamu yönetimi ile halk arasındaki ilişkileri bozmakta, siyasi ve idari yozlaşmayı getirmekte, kamuoyunun bürokrasi üzerindeki denetimini zorlaştırmakta, gerek devlet ve gerekse toplum açısından telafisi zor sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

7. Türkiye'de Açıklık

Türk toplumu son yıllarda, hızla kentleşen, sanayileşen, örgütlenen, eğitim düzeyi yükselen, yaygın olarak kitle iletişim ve ulaşım araçlarından yararlanan, uluslararası ilişkileri sıklaştıran, siyasi ve idari sistemi etkileyen bir dönüşüm yaşamaktadır.

Ülkemizde yönetimin açıklığını ve yönetilenlerin bilgi isteme hakkını düzenleyen bir mevzuat yoktur. Çeşitli mevzuatlarda sınırlı bir biçimde bireysel hakları korumak amacıyla, yönetime bazı şartlarda bilgi verme ödevi verilmiştir. Fakat, genel olarak düzenlenmiş bir bilgi verme ödevi söz konusu değildir.

1982 Anayasasının "düşünceyi yayma ve açıklama hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin birinci fıkrası, herkesin resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliği olduğunu hükme bağlarken, bir sonraki fıkra, kapsamı belirsiz olan devlet sırrı,

meslek sırrı ve özel hayatın gizliliğine bağlı sınırlamalar getirmektedir. Ayrıca, dilekçe hakkını düzenleyen 74. madde, vatandaşlara kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetlerini yetkili makamlara ve TBMM'ye yazı ile iletme hakkını tanımaktadır. Yine aynı madde hükmünde, kendileri ile ilgili müraعاتların sonucunun dilekçe sahibine yazı ile bildirileceği belirtilmektedir.

Her iki madde, her ne kadar doğrudan bilgi edinme hakkı ile ilgili değilse bile, teorik olarak, bir anlamda yönetimden bilgi alınabileceğine işaret etmektedirler. Fakat ilgili kanunlarda devlet sırrı ve gizlilik ilkesinin sınırlarının belli olmaması, yönetimin gizliliği geniş bir şekilde yorumlaması sonucunu doğurmuştur.

Ülkemizde her türlü kanun, tüzük ve bir ölçüde yönetmelikler, Resmi Gazete'de yayımlanmaktadır. Böylelikle devlet temel düzenleyici faaliyetlerini tanıtmaktadır. Ferdi işlemler de (kamulaştırma yapılması ile ilgili işlemin malikine bildirilmesi, memurun özlük haklarından haberdar edilmesi gibi) ilgiliye tebliğ edilmektedir. Bu çerçevede birey, kendisini doğrudan ilgilendiren idari işlemlerden haberdar olmaktadır.

Anayasa'nın 97. maddesine göre TBMM Genel Kurulundaki görüşmeler, halka açıktır ve tutanak dergisinde tam olarak yayınlanır. İç tüzük hükümlerine göre kapalı oturumlar yapılabilir. Bu oturumlardaki görüşmelerin yayımı meclisin kararına bağlıdır. Meclisteki açık görüşmelerin aksi bir karar alın-

madıkça, her türlü vasıta ile yayını serbesttir.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 56. maddesine göre, belediye meclis müzakereleri de halka açıktır. Başkan veya üyelerden gelen teklif üzerine meclisin çoğunlukla vereceği karar üzerine gizli oturum yapılabilir. Açık ve gizli oturumlardaki karar özetlerinin mahallin en büyük mülkiye memuruna verilmesi ve kararların verildiği tarihten itibaren 48 saat içinde özetlerinin belediye kapisına asılmak ve neşir suretiyle ilanı gerekmektedir. Fakat uygulamada herkes belediye meclis toplantılarına alınmamaktadır. Zaten, bir çok belediye meclisinin toplantı salonunda dinleyicilerin oturması için özel bir yer ayrılmamıştır.

Bürokrasinin eylem, işlem ve kararların halka açmak ve halkın yönetime katılmasını sağlamak pek kolay olmamaktadır. Çünkü halk ve siyasi yöneticiler, bürokratlar kadar kamusal konularda uzman değildir. Bürokrasinin elindeki bilgi, belge, uzmanlık ve kamu gücü, onu halkın karşısında içine girilemez ve otoriter bir yapı haline getirmektedir. Bugün değil bir normal vatandaş, bilim adamı, basın mensubu ve avukatlar bile, yönetimden gerekli bilgi ve belgeyi alamamaktadırlar. Bürokratların, büroları, arabaları, telefonları, çağrı cihazları ve bilgisayarları değiştiği halde, Tanzimat'la başlayan bürokrasi zihniyeti aynı kaldı. Bilgi toplumu olmanın temelinde kamunun ürettiği bilgi ve belgelere ulaşabilme, onlar üzerinde inceleme, araştırma yapabilme imkanlarının sağlanması bulunmaktadır.

Bununla beraber son yıllarda toplumda hakim olan demokratik anlayış çerçevesinde kişiler ödedikleri vergilerin nereye gittiğini, yönetimin kapalı kapılarının arkasında neler yaptığını bilmek ve kendilerini ilgilendiren kararların alınmasına katılmak istemektedirler. Bu taleplerin gelişmesinde son beş yıldır Türkiye'nin gündemini sürekli işgal eden yolsuzluk skandallarının büyük rolü olmuştur. Bu bakımdan yönetimde açıklık konusundaki ilmi ve siyasi düzeydeki tartışmaların geçmişi oldukça yenidir.

Ülkemizde açıklığın kurumsal hale getirilmesi gerekmektedir. bu amaçla, istisnaları açıkça belirlenerek vatandaşların resmi bilgi ve belgelere ulaşma hakkı bir yasa ile düzenlenmelidir. Bilgi edinme hakkı, yönetimin bilgi verme ödevi ile bütünlük arzeder. Bireylerin, bilgi edinme haklarını kullanırken, yönetimin istenilen bilgi ve belgeleri vermemesi ya da eksik vermesi halinde, oluşturulacak bir komisyona başvurulabilmesi sağlanmalıdır. Ülkemizde, yönetimde açıklığın sağlanması bir ölçüde bürokratik, merkezîyetçi, müdahaleci ve vesayetçi siyaset anlayışının değişmesine bağlıdır. Yönetimi halka yakınlaştırmakta, Batı'daki Ombudsman türü bir kuruma da ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynakça

- 1- Eryılmaz, Bilal; "Bürokrasi ve Yönetimde Açıklık" Politik Yozlaşma ve Şeffaf Yönetim Sempozyumu Bildirisi, Nisan 1994, İzmir.
- 2- Özay, İlhan; "Gün Işığında Yönetim" Politik Yozlaşma ve Şeffaf Yönetim Sempozyumu Bildirisi, Nisan 1994, İzmir.